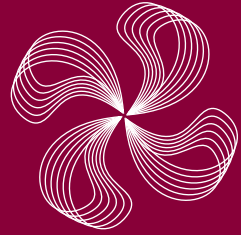

Bizkaitarrei Bizkaieraz

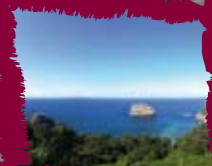
ZAR

387n. zenbakia • 2012 Azaroa

www.euskerazaleak.biz
info.euskerazaleak@gmail.com

Landajuela, Anton I.

Eneperi eta Bakio

Galizia aldetik
txangolari VI

Euskalerrian euskeraz EUSKERA ZALEAK

2012-2013 IKASTURTEA

BIZKAIERAZ 45. IKASTAROA IRU MAILLA ETA ALKARRIZKETA

Egunak: astelen eta eguasten
edo astearte eta eguenetan

Orduak: Goiz, arratsalde eta gabetan

Ordaña: 150 €

Izena emoteko tokia: Euskerazaleak

Colón de Larreategi, 14-2
urrutizkiña 94 423 53 22
Bilbao 48001

Asiera: urriaren 8an

45. CURSO DE EUSKERA BIZKAINO 3 NIVELES Y CONVERSACIÓN

Días: lunes y miércoles
o martes y jueves

Horas: Mañana, tarde y noche

Curso completo: 150 €

Inscripciones: Euskerazaleak

Colón de Larreategi, 14-2
Teléfono 94 423 53 22
Bilbao 48001

Comienzo: 8 de octubre

ZER ALDIZKARIA

Ordaindu, mesedez, ZER aldizkaria! (ogeitabost euro) kontu onetan:

EUSKERA ZALEAK
BILBAO BIZKAIA KUTXA
2095 0000 74 2000089615

Adiskide! Mesedez ZER aldizkaria aurrera eroaten lagundu eiguazu!
Ebagi orri onetan txarteltxu au, eroan BBKra eta ordaindu 30 €.
Ez dozu ezer be idatzi bear.
Baiña, aztu barik, esan Kutxan zeure izena eta zeure errikoa.
Eskerrik asko!

Euskerazaleak

ASOCIACIÓN PARA EL FOMENTO DEL EUSKERA

Colón de Larreategi, 14 - 2.º dcha.
48001 BILBAO

Urrutizkiña : 944 235 322

www.euskerazaleak.biz

info.euskerazaleak@gmail.com

Laguntzaille

Bizkaiko Foru Aldundia
Diputación Foral de Bizkaia
Kultura Saila
Departamento de Cultura

ISSN: 1132 - 1350

Lege gordailua: BI-1452-85

Flash Composition, S.L. - Bilbao

www.flashcomposition.com

LANDAJUELA, ANTON

1.- Arratia deritxon aranean 1914gn urtean lotzaillaren 4an jayo nintzan.

Umaroan amaren ondoan, etxeko epeltasunaren gozoan, auzotegiko giroan, anditzean erriko eskola erdeldunera, erderarik tautik eznenkiala.

Iurre, jaioterri neurea alakoxea zan. Igurumen aretako erri eta biztanleak be, alakoxeak ziran; erderaren kutsurik bageko euskeldun utsak.

Ikas-orduetatik at, arranoak bazen aske gintzazan, eta geroagoko ume ta gaztek aiña ikasbearrik izaten ezgendualarik, abailtu arte jostaturik etxeratzten giñan, lerturik.

Umea beti ta toki guztietan ume; ikasteko gogo gitxi, eta seme-alabaren ikasketatzaz gurasoek be ardura andirik ez. Amabost urte bein bete ezker, seme-alaben eskola ta jakiteak baiño, gurago irabasten asi eiteazan.

Ni be, ba, amabost urteko adiñera iritxi nintzaneke, aitita-amama ta izeko-osabaren baserrian nengoken lugintza-lanai buru-belarri loturik. Erriko enparantza, eliz-iguruak, erreka-ertzak...danak aiztu nebazan.

Josta ta josta-lagunen artean aziarentzat gogor-latza zan kortatik ganbarara, solotik basora, bedarretan, atxur-lan eta beste zenbait lan goizetik gaua arte egunero esku tartean erabilli bearra.

Amazortziko nintzanean eta gizon-itxura jadetsi, alor, baso, bei, txarri, atxur et igitai egozan tokietan lagarik, etxera itzuli nintzan eguneroko alogera irabastera. Itzuli, asi, irabazi, jarrai, ekin... bizkar eta esku-besozko lana. Orreik lanok nire bizialdi-koak izan dira.

1979gn urtea da. Joan ziran egun, urte ta aldiak be, beroroitzen diardutanean.

Orduan, nire gaztaldian etzegon orain diran jolastokirik, atezbarruko dantza-aretorik, erriz-erri ibilli al izateko beribilik; ilargiaren gau-argian oyanera neskatillaz joaterik, wiskirik, eskutik eskura dabilkigun labetik atarako diru ugaritzarik. Olakorik orduan etzan.

Norberaren errian, auzotegien bateko jaian, edo urbil-urbilleko erritxuen bateraño joaten ba' giñan, jaia jai egiteko naikorik zan.

Joan-etorria oiñezko zan, txistu tuntun-soñuan espartziñak alzituz eta illunabarreko "aimariak" jotzen ebaneke, neskatillari etxera lagundu. Euri izanda-ta, edo zer edo zer aiztu egin jatalako ezin etorria izan dot esatea alperrik zan. Orduari utzegiterik etxegoan, iturriek agortzeko ba ziran be.

Gizona naiz-ta andreak jo, beti gizon edo gizontxo. Mutillak ez eban izaten illunagaz batean etxeratu bearrik.

Ogerleko bat, txin-txin zolidun ogerleko batekin erregekumek izaten gintzazan. Txistuaz dantzatzea duan zan, baiña bakadakin, auspo-soñu, akordeoi edo zana zalakoan ekin-aldi bakoitza amar zentimo, txakurrandi bat.

Beso bategaz garritik eta beste eskuagaz neskaren eskuari eldurik egiten ziran, dantzaketa lotu areik ziran aldi aretako abade ta gurasoentzat Pedro Botedro-ren su-ontzirako dei garratza. Modu artan askorik egin be, ez genduan egiten ez genkialako. Askatuan bai, askatuan mutillak giñan, beatzak urratu arte ekinik, zeru eta inpernuaren bildurrik bage.

Zidarrezko ogerleko barria be aitaturik, oar au emon: dantza, txikito batzuk arda, ogibitarteko be jan eta nai genduan beste jolastu..., ogerleko aren kondarrakaz etxeratzen gintzazan. Gaur egungo gaztientzako ogerleko arek eukan osasun ta indarra siñisgaitza; gogoratu bearra dogu, baita be, gizonaren eguneko aloger-dirua zala.

2.- Aldi artan ene jayoterri

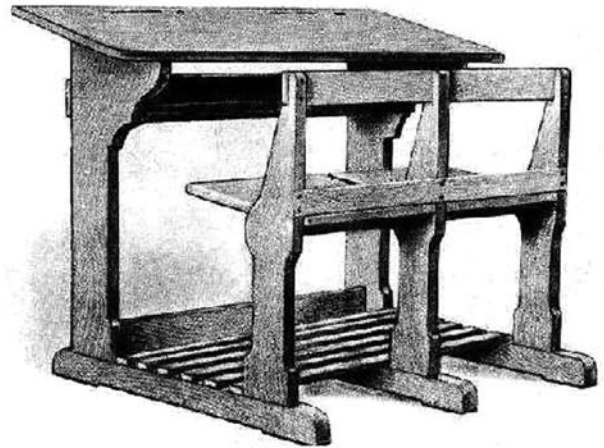
Lau errota, eiera ezagutu nebazan; iru bola-toki, perratzalle bat, iru aroztegi, gizonetzko jostun bat eta burdin-arots bi; bost abade, lekaimiak eta eskola bi mutillentzat eta beste bi neskentzat. Santa Lutziko auzotegiak be bai eukan beste bat bertako ziran mutil eta neskentzat. Erriko eskola leporaño beterik, beti.

Lurra ta aren inguruak muskiltsu, bideak pista ta makarrez; ulea barriz etxean amak ebagia. Betik goraiño Gaztelugatxe-n aiña mailla burruan be izaten genduan. Garbitasuna gitxi ta argala.

Geroago baten eskola barria beko enparantza zarran egin eben, baiña obe iduritzen jat enparantza zarra soilik deitu, enparantza bat baiño besterik ezta iñoiz izan-da.

Irakasleak iru ziran. Nagusia ta gipukoar bat euskeldunak, irugarrena erdelduna.

Erderarik ezgenkielako, eta irakatziezo gurarik edo... erderaz egitera beartzen ginduezan. Euskerarik egiten bagendun zigorperatuak izaten giñan. Zigorra; etxera lagunak joan ondoren, idatzi ta idatzi eskolan, edo-ta bizi ziran etxepean, kortan.

Irakasleak; Don Marzelo, don Ignacio (biak giputzak) eta don Jose, au erdelduna. Eraztun madarikatua!

Ikasleak iru mailla ezbardinetan banandurik gengozan. Berengoeak 3, edikoeak lau edo bost (enaz ondo gogoratzen) eta gorengoeak 6pta. ordaintzen genduan.

Oraingo guraso ta ikasleentzat illean 6 pta. ordaintzea, uskeri gorria litzaikie, baiña aldiari dagokion neurriagaz neurtu ba-ginkez lengo ta oraingo auziak, 6 lauerleko areik aitaren egun bateko zortzi orduetako lanaldiaren ordainsaria zala esango leuskigu.

Len eta orain be, beraz, txakurrek ortozik eta ugelazoeak ortozik, alde guztietan.

Bideak.

Bilbo-tik Gasteiz-era ta Igorre-tik Dima-n gora Otxadio-rakoa. Santa Luzira-koa ta, Basauntz-era doozanak Gezala-tik nire ollasko aldiari egiñak dira, Garikoi-tik Igorre-bekoa zear Garbe-rako nagusia ta auzotegien batzuetarako medarragoak, oraintsuago-koak dira.

Iurrebaso, Basauntz, Santa Lutzi, San Kristobal eta ainbat lekutatik lurrak eta lanak emoniko zitua errira astoz jatsiten eben. Intxaurbizkar (San Kristobal-Santa Lutzi)ko astoak Basauntz-koak baiño andiagoak izaten ziran. Basauntz-koak gizonaren garrirañoko txikiak, ulez estalduak begiak.

Zazpi-zortziren bat taberna edo txiriboga, eta danetan aurkitu geinkean taloburdin, abarka, ikuzkai, txitxirio, urolo, igitai t-abar, danetik.

Lurraren emaitzatatik bizi ziranak larunbatero labekada ogia erretan eben. Asteroko ogia izaten zan, artozkoen bat be bai eta, sagarrik izaten zanean labeak artualeko sagar erre pilla mauka-mauka ogi-koskorraz jateko.

Garitik iru ogi mota egiten ekien gure amona areik; ogia, pamitxa ta tremasa. Egun berean jan ezean pamitxea gogortu ta gauzeztu egiten zan, baiña piti bat otzituden zanean gero, txit atsegiña ta gozo-gozoa izaten zan.

Tremasa barriz, urun eta birzaiezkoa izanik bigunean jan ezean latz eta jangaitz egiten jakun.

Dendako ogia, iturriko ura, eulorria.

Alor-lurrik ezeukientzat ogia Areatza-tik bialtzen euskuen. Zalgurdi bi goizero etorten ziran, eta geroago baten Bilbo-tik eta Durango-tik be, bai.

Kilo biko ogi andiak, bigunean mauka-mauka jateko aukerakoak. Dirua baiña urri, eta ogi gitxiagoz lapikokoa geiago janarazoteko edo ogi bi andi eta iñoiz iru be bai, sendirik geinak erosten ebezan.

Eta bi, ta iru erostea zergaitik izaten zan?. Legorra ta gogorra askoz bere gitxiago jaten genduelako, ume ta umekoskor giñanok. Gosez ezgintzazen azi, miskiriz ok-egin bez.

Eberdia, eta eberdiaz batean iturrietarako bideetan joaten gintzazan. Gorbeialdetik datorren ezkerraldekoek Agarrepera eta, Laurkin edo Leurkin gora eskuman bizi giñanok. Latsiturria be Angelatxunean ba-egoan, baiña ur zatarra, txarra zan.

Udaldian emoi urrikoak ziran, biak, eta belutia izateak ordu oso baten berari egokion txandaren zai egonbearrean izaten ziran.

Mutil-koskorrak iturrirantz aurrelari, etxerantzakoan nagi, ura epeldurik genkarren. Noizean bein belarrondoko ederrik be irabasten genduan.

Uretarako ontzia bustinlurrezkoa. Osorik musturra eukanak kirtenik ez, eta kirtendunak goiertzak akatzez. Osorik bat bera bez.

Ontzia izkutaturik txoriabien billa asten gintzazetan eta geu lako lukien batek ontzia beste lekuen baten gordetan euskunean, edo-ta gordetan geuntzaretan, larriak eta estukurak onduantxe izaten ziran. Alako egunetan bazkari bi: babalapikoa ta atzamarren txatxamurkadak.

Ardaurik etxeetan ezan edaten eta, jai egunetan be, neke andiz. Ura izaten zan, bada, aoan mamurtzen zanari bultz eta sakaegiten zintzurtean beera joatekoari egiten eutsana.

Eulia, eltxoa, ardia ta zorria udan ugaritzerik ugarrienak izaten ziran.

Euliek afalorduan eguna illundurik egoalako edo moteldu egiten ziran; eberdian baiña bero kizkalak, trumoyak trumoi-euri zetorrenetan bizkortu, eztenzorrotu, millaketan askotuten ziran. Galdartean, morokillean, esnean, jaki eta edontzi danetan euli ta eltxo. Itorik ezegoana zirkinka igez egin gurarik, eta zirkinka ezegoana illotzik izaten ziran. Orridun eulorria abartxo bat izaten zan bazkal orduetan euliak izutu eta urrundu arazoteko. Ura eta eulorria, bata bizen bearrezkoa, bestea be

Azpil sakon andia iminten zan maiaren erdian, andik danak jaten egikean. Babalapikoa ustu, eulorria erabilia-ta, alan bere bi eziranean iru izaten ziran azpillean saldatik urten ezinean zirkinka. Maikide batek indabaz beteko zalia aora eroyanean, ezkerrekoa, eskubiko, aurreko, euli zendua azpilletik ateratzen eragion.

Euli-uxatzalle ona zanarren eulorria, txantxagorrik zomorrotan beste euli jango genduan, ziur askorik.

Kukusoak (Arratia-n ardiak) izurri naskagarria, odolniko izurria.

Mutikoen soñekoek lau ale; prakak, arkondara ta oiñetako biak. Pijama ta olako oe-jantzirik izenez bere ezgenduan ezaguten. Praka ta oiñetakoek oerakoan kentzen genduzen, atorratxoa baiña, iñoiz bez. Igandetik igandera arkondara bera izaten genduan soñean loi zein garbi, osorik naiz tarra-tadatsu.

Amak oerakoan: Samako botoiak askatu.

Samako batoiz loturik lo-eginezkero gela bazterreko ardi, kukusoak ara etorzan, samara.

Ardia txikia ta pitia danaken ezten zorrotzekoa, eztenaren zuloa barriz egunetan be ezabatzen eztan kulatza. Zomorrotxo areik il eikeazan pozoirik, lupudun lobel eta ilgarrik ezgenduan ezagutzen. Mutikoen okospe, idun eta samea belarri-etaraiño ardien eztenkadaz zuluturik izaten genduzan ardi madarikatu areik neguko otzez ilgo ziran arte.

Zorririk be izaten genduan, ardiak bazen ugari ez-baziran be. Orraztuten ginduezan bakoitzean beti izaten zan aletxoan bat orraziaren ortzetan.

3.- Mizkin eta mizkinkeriak

Ezgenduan ezagutu. Eskolatik etxerantzean ogizati andia bat jan eta kitu. Gose andia izatean barriz urdai-zerrendatxuen bat, sagarra....txokolate ta gozokirik iñoiz bez.

Ogi-zerrenda eskuan urtetan giñan, mauka-mauka janez jostatu, neke-neke eta illunabarraz etxeratu. A bai ba zan osasuna, jostatubearra, ezerenganako ardurarik eza, lokarririk gabeko zorun mamitsua.

Gizakiak biziera, ondo daroan neurri berean goibelago agertzen da. Jostalluak umeak, umetatik jori, eskuak bete gozoki. Aukeran dau dana, ok dagio inguru-minguruan ikusten dauan guztiak. Ugaritasun andiegia, ume ta mutikoentzan ondamendia.

Urtean bein edo birritan gure amak Durango-ra edo Bilbo-ra, eta Santiagito-ren malmabiskokozko esku bete gozokiz itzultzen ziranean, zeruetako oziñetan gotzonak igerian bazen pozkor izaten giñan.

Umetxu barria uguztatzen ebenean be, aitabitxik arrapallo jaurtitzen ebazan gozobilpitietatik ale gitxi batzuk jasotzean; agure urtetzuen batek beko plazarik goikoraiño bialdu eta mandatuaren ordain-saritzat (5ctm.) txakurtxien bat emonten euskanean, pitean-mitean zeru andietan izaten gintzazan.

4.- Urtean birritan dirutsu

Erriko jai nagusi eta txarria ilten genduanean. Jaiak ziranean ba, izeko-osaba ta senditarteko besterik be bazkal-aparia egitera etorten ziran. Izeko batek txakurtxikia, besteak be alako bat, osabengandik bi-iru txakurrandi, egun danean izaten gintzazan, aberats andi.

Erreal bi eta aberatz? Bai orixe, aberatz be aberatz! 1979gn urtean bizi gara, eta oraingo ume ta ume eztiranentzat siñisgaitza.

Baiña goazen arin arian aurrera, geroago aitatu dotan arazo siñisgaitz egitera.

Txakurrandi batekin esku biak bete karamelo; iru txikigaz bonbil bat putzura (limonada), eta enparaau barkillotarako. Gaur egungo neska-mutilloek daben jostaillurik etzegoan, eta jostaillurik ezean ezerikiko bekaitzik ez irrikatasunik be ez.

Emen dogu ba, erreal biren etekiña. Erriko jai nagusia amaitu arte zorun bete-betea.

Bete ederreko bazkaritik izaten dogun asebeta zalakoa izaten dan jakin daigun, gose zorrotzaren ateka esagutu bear dogu, leengo. Oñazerik izan eztauanak, miñik ezari eskerrik ez. Egarrri gorria zer dan eztakienak, urari utikan. Oraingo umeak ba, neska-mutiko gazteak, jaioten diran une bereetik guztia oparotsu, usu, jori dabe. Goserik eztabe izan. Makina bat edaki bakan be, danen aukeran. Belarrian mandauliak ikutu dautsala?. Iradu larrian osagillearengana. Opilgozorik berezienak gosaltzeko. Lotarako, jolasketarako eta ikastolarako, iru mueta ezbardin soin-jantzi.

Ugaritasun geiegiak ok-egin arazoten dautsie-ta, bizi-poza txepeldu bere, bai. Goseak eta ezak bizkortu, zurtu, zalekoitu.

Ugaritza andian jaio ta aziak, urritasunik izan eztaualako, pitxirik pitxienari be, ederrespenik ez.

Larra gorrian bizi giñanontzat, ostera, dana zan ona, begibetegarri, gozo, txeragarri, eder, zoramen. Erreal bi eskuan genduazanean, eun gameluren jabea aiñako andi giñan.

Nire umearoko Igorre-n kaletar giroan bizi az ziran gitxi batzuek, baserriari lanaren lanaz ateraten eutsen etekinetatik besteak.

Alor-lur txikiak, eroso biziteko txikiegiak; eta lurretik jaso ezin ebena salokietatik etxeratzeko esne ta arrautza, ollaskoen batzuk eta oillo zarren bat saldu bear izaten eben.

Oiturazko abia lagarik olloen batek idartean, edo-ta etxondoko aterpean, edo inguru-minguroko sasia aukeratzen ebanean, toki barria arrautzagintzarako, goizeko lanetatik etxeokandrentzat beñen bat zera izatea zan: beraren ondo-ondoan artalea zabaldu eta, mokokatzen asten ziranean abi barria eukanari zapal buztanetik eldu, ezkerreko besapera jaso, eta eskubiko atz txikiaz tutua arakutu. Urrango goiz arte lurrean itxiten eban, utsik ba-egoan, eta beterik izatean, ostera, amama aren begi txikiak zelatarri, belarriak adi; olloaren kakarakadak, arrautz-saria eskatzen egiten dauzan karaka-makaren zai.

Jai egun andietan bazkari eta aparian, esne gozotua ta ugoloa ontzi baten ta batera egozten ziran, mai-azkenik bere-bizikoana izaten-da. Bera barik ezin eitekean ontzia burutu; eta izena, barriz, (ugolozko zukua, esne gozotua nastatua) etxe danetan da beti-ta-beti "arroz con leche" izaten zan.

Izen arrotz ori leenengoz entzun nebanetik, aunitz urte andi, orain ezker, urrutian izango dira. Arrezkero be eztot entzun, ez berari legokion euskal-itz berezirik idazkietan aurkitu.

5.– Txarria

Ezan izaten neguan etxerik, txarria ilgo ezebanik. Berarentzakoa baserritarrak, berak azi ta gizendu. Solo-sail txikiak ebazanek, maistarrak bat, eta txikitxua loditzea naikorik izaten eben. Ugari artoa jasoten ebanek, ostera, bi be bai iñoiz. Bigarrena baiña saltzeko, eskuarterako dirua lortu ta gauza ta gai barrien batzuekaz etxeko ezak ornitzeko.

Azi ta loditzerik non da zerekin ezeukanak, loditurikoa erosten eban, da il. Baserritar, kaletar zein erdi kaletar, andiagoa edo txikiagoa etxe danetan ilten eben.

Odolostetarako porru-kipulak ilaurreko gauean txikitu eta xeatzen ziran. Kipula-xeatze-lanak artan ziarduenai negar eginerazoten eutsien.

Eta zer egiten eben malko ta begiretako miña uxatzeko, eta biaramonean izango eben odoloste-jaiari bizirik eutsiteko?. Bekokian, txapelpean kipularen azala erdi dindiliz sartu, eta dana kitutzen zan.

Kipulazalak gaitasunik ezeukan begiai negarra atertuarazoteko, siñismena ta fedea baiña alan ziralarik, gizonetzakoak txapelpean da andrazkoak ulean orratzaz katiguturik egiten zan lana zan, esan daroadan negar-lana.

Ilik dagona bizira ekarte eziña jaku, bizia iltea, ostera, arazorik errezetarikoena. Edozeñek egin daikena.

Txarria ilteko, ba, artara, egokituak, ilten ekianak ibiltzen ziran aterik-ate eta goizean goiz, zorrotz andia ta kako andiagoa eskuan arturik ebezela.

Sukaldean goizean goiz urtean izaten dan surik gartsuena txipriztin-otsetan. Besoaurrekoak garbaldurik okondoraiño odola artu bear daun andrak. Paitar gozotik eta ogi bigunetik zurrut eta mauk dagie morroskoak...txarri gaixoa apaldu bage. Kortatxian gozez.

Eguna argiturik dago, ezta euririk. Aititeak, amak naiz edozein morroskok idea, galtsu edo beste errekiñen bat txarria erreko dan tokian gertatuko dau.

Kirrinka, kurrunka ta irrintzika txarria ilten ebenean, beti izaten zan mutil-koskorren bat atzealdean ilten egoanari buztanetik tiraka, etendura eginbaiñik.

Il, garretan erre, barrukiak atara ta eskegi. Amarretakoa gibelaz, odolosteak, buzkantzak eta estegu erako apari oparoa gaez.

Este baltzak otzituten ziranean txikien zorame-na izaten zan. Izeko bateri oneik, bestearentzat orreik..., odolosteak etxerik etxe banandu eta, bi-iru erral zakeleratu. A zori ona izaten genduan! Urtearen buruan bigarrenez bere aberatz.

6.– Mixinoyak

Urtero-urtero ta erri danetan mixiñoi-festa ospatzen zan. Iñor ez zan etxean gelditzen. Andrazko ta gizonetzako, ezkonduak baltzez jantzirik etozan. Batzuek eperperaño berrustxoak ekarren, eta besteak ostera berrogei urte aintzina ezkontzerako egiñeko jake ta prakak, etxean eukezan soñekorik onenak, garbi ta txukunik, danak.

Ainbeste urte lenagotik egiñak izan ziran jake ta prakak areitako askorik labur, mirrizturik eta toki-en batzuk gorritaturik eukiezan; baiña jantzirik onenak izaten ziran da, urtean bein edo bider eliz-jai andietan jantziten ziranak.

Korta, ganbara ta etxeinguruko lanak zolirik egiten ebezan. Arratsalde, irurak aldera, alde batera naiz besterantz begi ta ikusmena luzatu, bidetxior eta landak zearretan beera soñeko baltzez elizarako bideetan, FEDE siñismenez biotza betean.

Itzaldiak egitera geien baten bi, iñoiz iru be, bai. Bizargeak baiño bizardunak maizago. Buruñurdunak okotzetik zilborreraño bizar andidunak izaten ziran.

Elizkizuna asieran abesti tamaltsu goibelgarriz agurtu ondoren, bizardun morroskoak zeruetako ezti az gozaten eban ona zan dana, eta txarrera jotzen ebanean barriz, inpernuetako sakoneko su kiskalaz azur-muiñek dardaratzen euskuzan. Lenengoaren itz, atsotitz eta alegiak otzanak izaten ziran ezker, lokuluzka egiteko beren-begiak, batzuentzako.

Eta bigarrena, bigarrena zelakoa izaten ete-zan? Eperdian piper-miñaz, etorralla esan eikian, bigarrena. Eliz-barrena inpernua bera zan baiño bildurgarriagoa agertzen euskun. Gizon, ume, gaztedi; utzegite, oben eta orbanik zipriztineña, danentzako izaten eban illinti gorria, amaika margo bildugarrizko garraren irakiña: Pedro Botero-ren maskillo izugarria. Amabi ertzeko sarda erdoitua, sayetzalde batetik besteraño luzea. Obendunaren zintzurrean sorbatz zorrotzezko igitai eta, lepoan ozkadun ayotz kupidagea.

Elizako notintza andi arengandik goratz joian arnas-lurruna ipernutik etorren ke madarikatua zala siñistu arazoten euskun, bizardi sotil ederdun lekaide ark. Gurutz irudian besoak zabaldu, zerruruntz jaso, bularra ikubilaz jo eta beari oñakaz saka-egitean, elizaren ormatzar sendoak ia-ia arrakaldu egiten ziran.

Aste goibeltsu eta gerozko ainbat egunetan itzaiñiek be ezeben bear aiña indar ea ausarpenik izaten, idiai arrayoa! esateko bere. Aste otoiztsua, aitarentsua. Garbitokiko arimek, emengo senideen otoiz eta arrentzaen zai egozen, ziur asko, goruntz ibiliz zeruetako ateurraiño irixteko, aste txit egoki ortarako izanik.

Mixio-astean ba, biotzean kokaturik eta itsatsirik egozan oben areik arrakaldu eta lokatu egiten ziran. Arbien loraldia izaten zan eta urtean bein baiño aitortzen ez zana be, gazte ta morroskoa izan arren, onik eta apalik urreratzen zan, aitortokira.

Urtearen barruan bein edo batengo aitortzari, "aritoa, aritoa, entregetea" esaten geuntzan. Urteetik urterañoeko baiño labur eta motzagoa izatean barriz; "Artxoa", "Artxoa entregetea". Geien batean ARITODUN ziranak, andi ta adartsu ziralako edo, lekaideakaz bakeztuten ziran, erriko abadeaz lotsa izaten ziran da. Atso eta agurak arratsaldez aitortzen ziran, gaztedi biurria ta gizon elduagoak arratsbera berandutuan, eguna illuntzean.

Jaunartzea biaramon goizez, igandez. Elizkizuna amaiturik geroz paitar eta galletaz barausi eta, txoria bera baiño bere ariño biotzondoa bareturik, urte dana zearko oben-kezkak aitortokian ustuz izanaren goraiño poz-girozko betean.

7. ASTE GUREN:

Aste au txantxatan ta jolasketan ibiltokietan ez zan izaten. Eguenguren, Barikuguren eta berrogeikaro (garizuma) zearko igandetan benetasun bereziena nabaitzen zan, erritarren artean.

Deunaren irudiak lepoan arturik (ia gizonezko bat) bein beko enparantzara, eta beste bein lekaimen etxeraño eliz-ingurua deituriko ibillaldia egiten zan. Gurutz andi ta astuna iru morroskok ibiltzen eben.

Elizatik urrun, otziturik, txepeldurik gabiltz. Aldi aretan bai-egoan siñimen eta federik eta, dirua emoten eben irudi areik lepoko an erabilte arren.

Eguen Guren itzal andiko eguna, Bariku Guren goibela ta isiltsua.

Andrazkoek elizkizuna amaiturik, zoli-zolizorik etxerako bidean jartzen ziran, gizonezkoak bere, ugari. Etxera itzultzen ez ziranak tabernatan alkartzen ziran baiña, ardauz betekadarik egiteko ez. Kartajokoa oben astuna izaten zan, ez jakon iñori bururatzen kartetan jokatzerik. Solasean emoten ebezen elizatik gerozko orduak, illunaz batean danak etxera joateko.

(Jarraituko da)

Eneperi eta Bakio

Dagonilaren 31ko zoritxarreko albistea dala-eta, barriro egon da gure erria kaze-tarien begiradapean. Kazetari askok, artean euskal egunkarietakoak be, bein eta barrian erabilten izan dabe, oker be oker, “Eneperi” izena Bakioko leku edo inguru jakin baten ganean idatzi edo berba egite-rakoan. Alan bada, ondoko asteko albiste-etan olangoak irakurri eitekezan, erderaz, egunkariotan: “la zona de Eneperi” edo “fiestas del barrio de Eneperi”. Oker, sano oker!

Jakin beie kazetariok eta irakurleok, “Eneperi” Bakion urteko egun bat dana, dagonilaren 31, atan be, eta egun orretan “Eneperi eguna”, au da, “Eneperi” jaie-guna ospatuten dana Bakioko jatorrizko **Oruezarreta (Úsarreta, erriak agoz)** ize-neko inguruan antxinarik. Zetzago esanda, “Ene-peri eguna” **Oruezarretako landan (Úsarretako landie)** egiten zan. Bakion ezeze, Mungiako Atela auzoko San Anton eta Llona auzoko Santa Madalen baseleizen inguruan be “Eneferiak” ospatuten

ditue, dagonilaren 31n baten eta irailaren 1ean bestean. Alan bada, euskal egunkarietako kazeta-riak “la zona de **Oruezarreta**” edo “en fiestas de Eneperi en el barrio de **Oruezarreta**” idatzi bearko eben goikoen orde. Bakioko aborigenak ez dabe orretan utsik egiten.

Oruezarreta esan ordez, “Eneperi” esaten asi ziran oin dala urte mardotsua errira etorten ziran udatiar maketo integragatxak, jaia eta lekua naasteta. Urteotan ganera, euren artean okerkeria ori zabalduz joan da, aitaturako lango mass mediak olangoak irunsi eta zabaldu artegino. Erriko beste lekuizen batzukaz jazoten dan lez, deseuskaldunizazino bi-dearen adibide nabaria dogu au, ez leba txikerreko galtzea bertokoentzako.

Oruezarreta (Úsarreta) izenari jagokonez, esan bear da jatorrizkoa dala, eta ez Bakioko udalak darabilan **Urizarreta** izena (agoz, **Uísarreta**-edo izango zan-eta). **Urizarreta** izena 18. gizaldiaren asikeran leenengoz idatzita agertu arren, 19. gizaldian asi zan erabilten sarri, erdal administrazioak sortuta, benetako eta ordura arteko **Oruezarreta** izena alboan itxi eta aaztuz. Gorago aitatu dogun lez, Bakioko erritarrak, **San Pelaio** auzokoak batez be, agoz, **Úsarreta** esaten deutsee ango inguru eta baserriari. Bermeotarrak ostera, agoz, **Olbísarreta**. Bata zein bestea, jatorrizko **Oruezarreta** izenetik

datoz. Azentua da kontu onetan giltza. Alan bada, Bakioko erabilkeran, esaterako, euskal fonetikearen legeak ezarrita, olangoren bat izan eitekean orduko bilakaerea:

Oruezarreta → Orusarreta → Urusarreta → Uusarreta → Úsarreta

Bermeokoan, ostera:

Oruezarreta → Orbesarreta → Orbisarreta → Olbísarreta

Dana dala, euki beie gomutan artikulu onen irakurleak, bertan **Oruezarreta (Úsarreta)** ingurua, **Oruezarretagana (Úsarretagane)**, **Oruezarreta (Úsarreta)** baserria, **Oruezarretako landea (Úsarretako lándie)** eta **Oruezarretako iturria (Úsarretako itxúrridxe)** lekuizenak bizi-bizirik dirauena oindinokarren bakiotarren agoetan. Noz artean, baia?

Iniaki MARTIARTU
BAKIO 2012.09.05

Galizia aldetik txangolari (6)

2.011n Bagillaren 9tik 2.011n Bagillaren 16ra ADIÑEKOAKIN

BIDAIAREN TXANGO EGUNAK.

2.011n Bagillaren 15an.

7retan jagi giñan 9 eta 1/4renetan belbilbusera igo eta A Koruñara joateko.

A Koruña.

Galiziako lurraldea da bere 7.876 Km karratua-kaz eta 1.042.880 biztanle, 1.980ko urtearen baiño ariñagoko autarki erroldatik artuta daukaz.

Iparraldetik, Kantauriko itsasoa, Egoaldetik Pontebedra, Mendebaletik Atlant itxasoa, eta Ekialdetik Lugoko lurraldeak mugatzen dabela kokatuta dago.

Kantauriko aldean bere itsas bazterrak aldakorrek dira, izpaster malkartsu⁽¹⁾ ondartzakaz aldizkatuta, bere: "Bakeiro, Ortigeira, eta Kantauri ta Atlant itxaso bitartean Zedeirako ugalde edo kresal obaiakaz.

Eta Atlant itxaso aldetik daukazan kresal obai ederakin zabaldua: "Ferrol, Ares eta Betanzos, Koruña, Kamariñas, Lires, Korkubion, eta Muros e Noiako ugalde edo kresal obaiakaz.

Daukazan lurradar aipatuenak: Finistere, Billano, eta Estaka de Bares dira.

Kantauriko aldetik daukazan errekak: Sor ibaia, Lugoko lurraldeagaz muga egiten dauana, eta Mera ibaia bere urak Ortigeirako ugaldean botaten dauala.

Atlant-itxas aldeko errekak: "Ulla ibaia", Pontebedrako lurraldeagaz muga egin eta Arosako ugaldean urak botaten dauzanak, "Tanbre ibaia", Muros eta Noyako ugaldeak egiten dauzanak, "Eume ibaia", beren urak Aresko ugaldean botaten dauzanak, "Allones ibaia", bere urak Lajeko ugaldera botaten dauzanak, "Mandeo ibaia eta bere ibai-adar Mendo", urak Betanzoseko ugaldean bota egiten dauzanak, eta "Jubia ibaia", urak Ferroleko ugaldera botaten dauzanak.

Bere berezko garrantzidun lurraldeak: "Las Mariñas" "Bergantinos ta Noyako ibarrak", eta "Padroneko arana" dira.

Aberastasun andia dauka oianetan: Aretx, Astigar edo Aritz zuri⁽²⁾, Leizar, Urki, Gaztaiñondo, Piñuekin eta abar.

Garrantzi andiko bei ta abel-azkera, peninsula edo erdi ugarte onetan andiena dana, txarri, zaldi eta abar.

(1) Malkartsu = lleno de cuestras, costanero, fragoso, escarpado. (2) Astigar edo Aritz zuri = arce.

Eraiten dabezan zitu, bii edo aleak: Arto, Gari, Zekale edo Zikirio⁽¹⁾, eta gauza gitxi Garagar eta Olo-tan.

Ortuaritan, gure lurraldean lantzen dogun antzera lantzen dabe, azkeneko denbora onetan ezker-aiena⁽²⁾ ereiten dabela.

Wolframio, ziraida edo eztañu, zur-ikatz guneak⁽³⁾, ta abar bere lurretatik ataraten dabez.

Ferroleko ontzigintza, eta arrantzan egiteko daukien itxas ontzi taldea erdi ugarte onen andiena da, euren goi maillako itxas ontziekaz Irlandako "Gran Sol"era, Terranoba, ta Afrikako itxas bazterretatik ibiltzen dira, eta be maillako itxas ontziekin aberatsak dira, sardiñak, maxkur, xangurro, otarrai, eta abarrekin.

Daukien garrantziko langintza, ontziratzeko lantegietan da, altxa-arrañak⁽⁴⁾ edo ta ezbardintasunezko arrain motak euren bereiztasunean gordeta iraun dagien.

Zurezko lanean, janari langintzan, Paitar, Kamarñaseko errian eio-txiri edo erra-zirizko⁽⁵⁾ lanetan, arria lantzen eta lantegizko trebetasunean daukien jakituria, urberoakaz egiten dabezan dirubideak, metalezko urakin egiten daben zabaltasun andiko salketa, eta abar.

A Koruñako lurraldearen Erri Auzitegia, bere eskubideko lur mugatuan dago, eta Betanzos, Karballo, Korkubion, A Koruña, Ferrol⁽⁶⁾, Noya eta Santiagoren auzi-barrutietan bananduta dago.

Eleizaren aginteko atonduan, Konpostelako Santiagoren gotzai barrutira geien, eta Mondoñedo, Ferrol, eta Lugokoakaz.

Gudari legez, 8n gudu lurraldean sartuta dago, eta itsasoz Ferroleko lurralde edo esku aldeari lotuta dago.

Eta irakasletzan, Konpostelako Santiagoren Ikastetxe Nagusiagaz lotuta.

(1) Zekale edo Zikirio = centeno. (2) Otso-aien edo Ezker-aien = lupulo. (3) Zur-ikatz-guneak = yacimientos de lignito. (4) Altxa-arrañak = laterio de pescados en conserva. (5) Eio-txiri edo erra-ziri = bolillos de encaje, o, encaje de bolillos. (6) "Ferrol del Caudillo" izenarekin iraungo ete dau ?.

Edestia.

Bertan erosita daukadazan liburu guztiak, Keltiar edo galiziarren edestia, espainiarren edestia izan baltz legez kontatu edo esaten dabe, eta edesti orren egia olan azalduta egon ezkeru, guzurraren arrazoi-tik egira dauan aldea geratzen jako egia izateko.

Gauzak olan dirala ta, Galiziako erritarrak, lan andia daukie gaur norkerituta daukien nortasuna oster, Jainkoaren legebidez edestiko bizi ekintzan eta aurrerantzean bere legean bizitzeko baitan oituratuz, Askatasunezko Eskubidearen Zentzu Demokratiko zeaztasunetan lortu ebezan goiko mailak berrezkuratzeko.

Erdi ugarte onen lurraldetan lez, Mendebaleko baztar orreitan Ibero edo euskaldunak bizi zirane-tik, jendekuntz batzuk aldatu dira lurralde orretatik, Elbiñas eta beste batzuen gaztelu edo gudal-etxearen arrastoak esaten daben lez.

Keltiarrak etorri ziran gero, eta Fenizio ta griegoen ostean erromatarrak agertu ziran, geroago Suebo, bi-

sigodo ta mauritarrak denbora gitxian, eta askeneko txanda IVn gizaldian asmatutako katoliko batzango-tasunetik, XVIIIIn gizalditik ona, Europa osoan guda indarrez “nacional catolicismo” an laterritu jakuna.

Europa guztian lez eta gure antzera, ez daukie lan erreza, Jainkoaren Legez bizitzak eskatzen dauskun nortasunezko ordezkotza, askatasunaren demokra-zizko legean oster berrezkuratzeko, norkerizko katolikotasun fazizta arrano baltz ori, Europa guz-tiaren gainean, guda keiñatzaille daukagulako zain.

A ta guzti, ni itxarokor edo uste onekoa naz, bada-kidelako, European daukaguzan laterriak ezin dirala sekula eraendu, jaurri, gidatu, edo ta zuzendu, bere barruan daukazan berezko erri ta erritarren nor-tasunak ez badabe jokatzen itzaltasunezko ordezkotzan, “norberaren ordezko arduratik kanpo, ezin dalako ezer zuzendu”.

“Gizartearen eta iñoren arremonak ezin diralako aurrera bakez eroan edo ta konpondu, menpeko aginduan”.

“Baten batek gogoan erabiliko leuke, berezko ardurak kentzen dauskunak, berak beteko dabezala ardura orreik?”.

“Alan izan ezker, nortasunezkoak, menpeko agintaritzan egin bear ete dabez, eurei kendutako ordezko ardura orreik?”.

Asierazko oiñarri txarra, munduko gizaren etorkizuna bakez bideratu gure bada.

“Ala, ez dira naikoak, edestiko bizi ekintzan daroaguzan odol jariozko 2.000 urte oneik?”.

Orregaitik “Giza-Eskubidearen Elburu orreitara” itzuli bear gara oster, amiltegiko bideak alboratu gure badoguz, bestela eta guk naiezta, aurrean daukaguz eriotzeko txebera orreik.

IVn gizaldian katolikotasunezko alderdi ori asmatuta, eta batzangotzeko asmakizun orreik aurrera erodateko, danok bizitzeko bear doguzan tresneri, borondate, mozkin, itzaltasuna, eskubide eta ordezko ardura guztiak bear dabez euren eskuetan, eta

batzuen eskuetan bakarrik geratu ezker, Europa ta mundua jaurkitzeko bear diran almen guztiak, bertan daukaguz adibide orren emaitzak.

A Koruñako txangoa.

Bertoko gidariak ipini euskun A Koruñaren ikuste au egiteko, eta XIIIn gizaldian egindako Santiagoren eleizatik asita, San Karlosen lorategia, Sir John Moore Elbiñan egin zan borrokako gizandiaren illobia, Santo Domingoren eleiza, XII XIIIko gizaldian egindako Santa Mariaren lekaimetxea, San Antonen jauretze edo gaztelua, Barbarasen enparantza, eta Maria Pitaren enparantza ikusi ondoren, A Peneirako ostaletxera joan giñan bazkaltzen.

Arratsaldean, Finisterreko lur muturrera joan giñan, daukan itxas argiaren dorre ederra, Mileniuneko arri-xut edo obeliskoa, lorategi ederra bere irudigintzakin, eta San Pedroren menditik A Koruñako Uria ikuspegizko leku ederratik ikusteko.

Erkules dorrearen edesti laburra.

Antziñakoetatik, Erkulesen dorreko itxasargia da bakarra itsas ontziak portura bideratzeko oraindiño dabillena.

I gizaldian eraiki eben erromatarrak, gaurkoa baiño zabalagoa izan zana, bere 14m lauko bardiñaren albo bakoitzean eukinda, eta 41m ta 1/2 goiko al-dian, kanpo aldea aldapa bategaz inguratuta, itxa-sargiaren suak bear ebazan egurrak igoteko.

Edestian zear, aldaketa batzuk euki dauz argidorre onek, garrantzi andienekua baiña, Gianninitar Eus-takio injineru edo maisuak Saabedra ta Kornidetar Josegaitik aolkatuta 1.788an geratzen ziran erro-matar ormari berriz estalita, gaur lau aldeko aurpe-gietan daukazan arrilanduekaz egin eutsona zan.

Eta kanpo aldetik, egurra igoteko euki eban aldapa gogoratzeko, ingurubil arrilanduan egin eutson ge-rrikoagaz itxuratu eban.

Geroago, su-argi edo tximist-udare⁽¹⁾ babestuteko goian daukan burdiñezko buruagaz estalpetu zan, eta latiñez idatzita daukan ezartzea⁽²⁾ babestu, etxe-txiki bategaz egin eban, eta beren oinpea sendotu ta edertzeko, arri landuan egin zan.

Gaurko argidorre orrek, lauki bardiñekoa da bere albo bakotzak 11'40m, goi aldean 59m, eta itxasoa-ren neurritik goi alderaiño 120m daukezala.

Eta 2.009ko urtetik onantza, "Munduko Gizatasu-naren Aitagandikoa" izendatuta dago.

Erkuleseko dorrearen edestiko kondaira.

1.270ean Leon eta Gaztelako errege Xn Alfonso jakintsuak zeaztu eban, ao-jakintzan etorten zan kondairatik artuta, IIn Alfonsok Santiagoren kon-dairakin egin eban bezala IXn gizaldian.

Tajo eta Dueroko ibai arteko lurak errege lez eta keñatzaille jaurritzen eban Jerion deitzen zan gi-zandi bat egon zala esaten dau kontu orrek.

Erkules jakitun, Jerionek zelan jaurkintzen ebazan berre erritarrak, aurka urten eutson, eta iru egunean borrokan ibili ta Erkulesek irabazi, lepoa moztu eutson eta burua lurperatuta, bere gaiñean ikusten dogun dorrea eraiki eban.

(1)Argi-baso edo udare = bombilla. (2) Ezartzea = inscripcìon.

Dorrearen inguruan Uri bat jaso eban eta berarekin maitemindu zalako, Kruniaren izena ipini eutson, bera izan zalako an sartu zan lenengo andrea.

Erkulesek andik alde egin ebenean, bere osaba Espanek eraikiten asi eban argidorrea amaitu eban, eta sekula ez zan itzaldu su-krisaillu bategaz edertu eban, bide batez ispillu andi bat ipinita itxaslasterkariak etorten ziranean ikusteko.

Egon zan denbora ederragaz, ondo baiño obeto ikusi genduzan ango inguruak eta belbilbusera igonda Sanxenxorantza joan giñan gure ostaletxean azkeneko galiziar afari gozoa jateko, eta txanpaneko ardoarekin topa egiteko.

Afal ostean, beko solairura eroan ginduzan, bertan “Keimada” gintza guri eskaintzeko, eta sekula eneban ikusi “Orujo edo maats-lapa”ri

sua emonda, gizon edo gazte arek egin euskun agerketa.

Keimadako paitarra artu, dantza apur bat egin, eta barre batzuk eginda, ogera joan gintzazan, urrengo egunean, au da, “Bagillaren 16an” 9rak eta 1/4reentan belbilbusera igonda etxera itzultzeko.

Txangolarizko bidai ederrak egiten doguzenak dira, Foru Aldundiak emoten dauskun laguntzari esker, eta geiago eskertu bear da, aukera oneik atonduten dabezanai, gure bizitzaren askeneko aldi auek bidai oneikaz, alaitu ta buruz argitu egiten garelako.

Milla esker, bidai onekin arduratu egiten dira guztiei.

Atutxatar Paul
Zornotzan 2.011n Dagonillaren 11n.

Ikasten

Euskaldun barrientzat

Zazpi utsak

Sudoku

8			3		9			7
				2				
		2	7		1	5		
5		6				7		8
	3	8	2		5	4	1	
4		9				2		6
		7	4		2	3		
				1				
9			6		7			2

9	5	1	6	3	7	8	4	2
2	4	3	9	1	8	6	7	5
6	8	7	4	5	2	3	9	1
4	1	9	8	7	3	2	5	6
7	3	8	2	6	5	4	1	9
5	2	6	1	9	4	7	3	8
3	9	2	7	8	1	5	6	4
1	7	4	5	2	6	9	8	3
8	6	5	3	4	9	1	2	7

E u s k a l a s t e a

Bilbao

UDALA
AYUNTAMIENTO

Urte guztietan lez, aurten be Euskerazaleak Alkartean ospatuko da.

2012-11-26.– ANGEL LARREA - MITO ZARRAK GAUR EGUN

2012-11-27.– PABLO ATUTXA - COLONEN BARRIAK - I

2012-11-28.– ANGEL LARREA – SORGIÑAK BIZKAIAN

2012-11-29.– KLAUDIO BARROETA – SAGARDOA ETA BOTILA

2012-11-30.– PABLO ATUTXA - COLONEN BARRIAK - II

ESKERRIK ASKO ETORTZEAGAITIK

Tokia: Colon de Larreategi – 14 - 2ª esk.

Ordua: Zazpiretan

EUSKERAZALEAK

IPUIN SARIKETA

EUSKERAZALEAK ALKARTEAK, urte guztietan lez aurten be, ipuin sariaketa iragarten dau, oiñarri-arauak oneik dirala:

- Ipuinak euskeraz eta erriak erabilten dauan euskalkia erabilliaz idatziak izan bearco dabe eta idazkerea, EUSKERAZAINTZAK argitaratua eta ZER aldizkarian erabilten dana.
- Ipuinak asmatuikoak edo errian batuak izango dira, ez idatzita dagozanak edo itzulpenak.
- Luzeera iru orrialdetik lau orrialdera, idazkiñez idatzita eta bitarte bi dirala. Saria irabazten dabenak ZER-en argitaratuko dira. Saririk irabazten ez dabenak be bai ipuiñaren barrenean idazleak baimena emoten dauanean.
- Azillaren azkenerako EUSKERAZALEAK ALKARTEAren etxean (Bilbaoko Colon de Larreategi, 14, 2ª eskoia) egon bear dabe. Abenduaren azkenerako emongo da maikoen erabagia eta Zer-en agertuko da, Urterillan.

– Sariak bost izango dira:	1. ^a	300 euro	4. ^a	120 euro
	2. ^a	240 euro	5. ^a	60 euro
	3. ^a	180 euro		

- Ipuinak izen ordeagaz bialdu eta karta-azal txiki baten barruan izen-ordea ta izena.
- Epea azillaren azkenera arte.

– Mesedez bialdu CD edo disketea

Bizkaiko Foru Aldundia
Diputación Foral de Bizkaia
Kultura Saila
Departamento de Cultura

EUSKERAZALEAK

ARPIDETZAKO TXARTELA

ZER aldizkaria artu gura dot eta bialdu egidazue zuzenbide onetara:

..... tar

..... kalean (auzoan)..... zenbakian

..... errian, errialdean (probintzian)

Arpidetza ordaintzeko diru-etxera (bankura) bialdu ordain-txartela, an daukadan zenbakidun diru-kontura.

ZABALDU DAGIZUN “**ZER**”. Arpidedun bakoitxak billatu begi beste bat!

Ikusi mendizaleak baso eta zelaiak,
Mendi tontor gañera igo bear degu.

Ez nekeak ez ta bide txarrak,
gora gora, neska mutilak,
gu euskaldunak gara, Euskalerrikoak.

Emen mendi tontorrean euskal lurren artean,
begiak zabaldurik, biotza erretan.

Ain ederra, ain polita da ta,
Gora, gora Euskalerria, a, a, a...
Gu euskaldunak gara, Euskalerrikoak.

Arratiako arana